

ในปัจจุบันนี้คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่ารถยนต์นั้นจัดเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิต ทำให้ปริมาณการใช้รถยนต์ต่อหนึ่งครัวเรือนนั้นเพิ่มขึ้นอย่างมาก ประกอบกับค่านิยมของสังคมไทยที่วัดความมั่งมีกันด้วยรถยนต์ ทำให้แนวโน้มการซื้อรถยนต์ของประชาชนนั้นสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งผลจากการนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆหลายประการด้วยกัน เช่นปัญหาการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะรถยนต์นั้นแม้ว่าส่วนมากแล้วจะประกอบในประเทศไทยก็ตามแต่ก็ล้วนเป็นการเข้ามาลงทุนจากต่างชาติทั้งสิ้น ทำให้รายได้จากการขายรถยนต์นั้นจะถูกส่งกลับไปยังประเทศแม่ของผู้ลงทุนนั่นเอง รวมถึงปัญหาอื่นที่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการใช้รถยนต์ซึ่งก็คือปริมาณการใช้น้ำมัน เนื่องจากรถยนต์ต้องใช้น้ำมันในการขับเคลื่อน ซึ่งในสถานะที่ราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันนี้ ปริมาณการใช้รถที่เพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลให้การใช้น้ำมันโดยรวมสูงขึ้นตามไปด้วย อันจะทำให้ประเทศไทยต้องเพิ่มปริมาณการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ อันเป็นเหตุให้การขาดดุลการค้าเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ปริมาณการใช้รถที่เพิ่มมากขึ้นยังก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการด้วยกันเช่นปัญหาสิ่งแวดล้อมในเรื่องมลภาวะทางอากาศและเสียง และปัญหาการจราจรติดขัด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่องานทั้งทางด้านสังคม และทางด้านเศรษฐศาสตร์ เช่นผลในด้านลบต่อสุขภาพจิตของประชาชน และการสูญเปล่าของเวลาทำให้ลดโอกาสในการแสวงหารายได้เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่างๆเหล่านี้ทำให้รัฐต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคประเภทถนน และระบบจราจร ในขณะที่งบประมาณของรัฐซึ่งใช้ในกิจการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคมนั้นน้อยกว่ารายจ่ายหลายเท่าตัว¹

ซึ่งเหตุที่งบประมาณที่ใช้ในกิจการจราจรไม่เพียงพอ นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากมาตรการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมจากรถยนต์นั้นยังไม่เหมาะสม กล่าวคือภาระที่ผู้ซื้อต้องรับจากการใช้นั้นยังไม่สอดคล้องกับภาระที่ผู้ซื้อต้องรับจากการใช้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือประเทศไทยยังขาดระบบจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมที่สะท้อนภาระจากการใช้อย่างเที่ยงตรง เพราะภาระที่ผู้ใช้นั้นต้องรับจากการใช้นั้น มีเพียงภาษีประจำปีรถยนต์เท่านั้น ในส่วนของค่าธรรมเนียมการใช้นั้น แม้จะมีการจัดเก็บในลักษณะค่าธรรมเนียมการผ่านทางต่างๆ แต่ก็ยังมีได้

¹ กรมการขนส่งทางบก ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์, โครงการศึกษาโครงสร้างและอัตราภาษีและค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับรถยนต์และล้อเลื่อน (รายงานฉบับสมบูรณ์), (2547), น.4-10.

มีการนำค่าธรรมเนียมการใช้น้ำมันมาบังคับจัดเก็บโดยมุ่งเน้นการควบคุมการใช้น้ำมัน อย่างไรก็ดี ซึ่งกรณีดังกล่าวนอกจากจะทำให้จัดเก็บรายได้ต่ำกว่าที่ควรแล้วยังก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ใช้น้ำมันอีกด้วย เนื่องจากผู้ใช้น้ำมันซึ่งก่อภาระจากการใช้น้ำมัน กลับไม่ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้ใช้น้ำมันที่ก่อภาระน้อยกว่า

ดังนั้นอาจจำแนกกรณีปัญหาได้สามประการด้วยกัน โดยประการแรกคือการขาดมาตรการควบคุมการใช้น้ำมันที่มีประสิทธิภาพ ประการต่อมาคือการขาดมาตรการในการแสวงหางบประมาณสนับสนุนเพื่อใช้ในการพัฒนาระบบคมนาคม และประการสุดท้ายคือภาระที่ผู้ใช้น้ำมันต้องรับจากการใช้เมื่อเทียบกับภาระที่ผู้ขายดังกล่าวก่อขึ้นจากการใช้น้ำมันไม่เป็นธรรมเท่าที่ควร

ซึ่งแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้นเห็นว่าควรปรับปรุงหลักการจัดเก็บภาษีประจำปริมาตรและค่าธรรมเนียมการใช้น้ำมันในประเทศไทยให้สอดคล้องกับหลักการสะท้อนภาระที่ผู้ใช้น้ำมัน โดยหลักการจัดเก็บที่สะท้อนภาระนี้จะช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

ในประการแรก เมื่อผู้ใช้น้ำมันต้องรับภาระที่สอดคล้องกับต้นทุนที่ตนก่อขึ้นแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดการควบคุมการใช้น้ำมันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วมาตรการควบคุมการใช้น้ำมันมีหลายลักษณะด้วยกัน อาจเป็นมาตรการในลักษณะบังคับ² หรืออาจเป็นมาตรการในการลดแรงจูงใจในการใช้รถโดยสารสาธารณะส่วนเพิ่มให้แก่ผู้ใช้ ซึ่งภาระดังกล่าวนี้จะตกเป็นต้นทุนที่ผู้ใช้รถต้องพิจารณาในการใช้รถแต่ละครั้ง³

มาตรการทั้งสองลักษณะนี้เห็นว่ามาตรการที่เหมาะสมนั้น ควรจะสนับสนุนมาตรการลดแรงจูงใจมากกว่าการใช้มาตรการบังคับ เนื่องจากการใช้มาตรการบังคับนั้นโดยสภาพเป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชน ซึ่งในกรณีนี้คือเสรีภาพในการเป็นเจ้าของรถยนต์นั่นเอง โดยมาตรการลักษณะเช่นนี้สมควรจะใช้ให้น้อยที่สุดและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

ในประการต่อมา วิธีการที่นำมาใช้ในการลดแรงจูงใจในการใช้ที่เหมาะสมนั้นคือการจัดเก็บภาษีประจำปริมาตรและค่าธรรมเนียมการใช้น้ำมันจากผู้ใช้น้ำมัน ซึ่งภาษีประจำปริมาตรและค่าธรรมเนียมการใช้น้ำมันซึ่งจัดเก็บโดยสอดคล้องกับแนวคิดการสะท้อนภาระจากการใช้น้ำมันย่อมส่งผลให้ภาระที่ผู้ใช้น้ำมันต้องแบกรับนั้นสูงขึ้นเมื่อเทียบกับการจัดเก็บในลักษณะเดิม ซึ่งรายได้ส่วนเพิ่มนี้ย่อมเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงระบบการคมนาคม

² อาทิ การจำกัดสิทธิการใช้ตามหมายเลขทะเบียนรถในวันคู่ – คู่ หรือการจำกัดสิทธิการเป็นเจ้าของรถ.

³ เช่นการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการใช้น้ำมันในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น.

และประการสุดท้าย การจัดเก็บภาษีประจำปีและค่าธรรมเนียมตามหลักเกณฑ์นี้จะช่วยบรรเทาความไม่เป็นธรรมในการรับภาระจากการใช้ของผู้ใช้ถนนได้ เพราะการจัดเก็บนั้นจะแปรผันตามต้นทุนซึ่งผู้ใช้รถประเภทนั้นๆ ก่อขึ้น ดังนั้นผู้ใช้รถซึ่งก่อต้นทุนจากการใช้สูง ก็จะต้องรับภาระภาษีและค่าธรรมเนียมดังกล่าว ในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ก่อภาระต่ำ

จากเหตุผลที่กล่าวมานี้จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะปรับปรุงหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีประจำปีรถยนต์และค่าธรรมเนียมการใช้ถนนในประเทศไทยตามแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาหลักการของกฎหมายไทย อันประกอบไปด้วยพระราชบัญญัติรถยนต์ และพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก รวมทั้งหลักการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ถนน เพื่อพิจารณาว่าหลักการของกฎหมายดังกล่าวนี้ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการสะท้อนภาระจากการใช้ถนนอย่างไรบ้าง ทั้งในแง่หลักการของกฎหมาย และนโยบายการบังคับจัดเก็บ

2. ศึกษาหลักการของกฎหมายต่างประเทศ อันประกอบไปด้วยเขตปกครองพิเศษฮ่องกง ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอังกฤษ และประเทศนิวซีแลนด์ เพื่อแสวงหามาตรการที่เหมาะสมในการปรับปรุงหลักการของกฎหมายไทย

ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษาหลักการจัดเก็บภาษีประจำปีรถยนต์และค่าธรรมเนียมการใช้ถนนของประเทศไทยนี้ยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษามาก่อน โดยขอบเขตการศึกษาในประเด็นดังกล่าวจะจำกัดเฉพาะหลักการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมจากความเป็นเจ้าของและจากการใช้เท่านั้น โดยจะไม่ครอบคลุมไปถึงภาษีและค่าธรรมเนียมจากการได้มาซึ่งรถยนต์ อันประกอบไปด้วยภาษีสรรพสามิตอากรศุลกากร ภาษีมูลค่าเพิ่ม และการจัดเก็บอื่นใดที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการได้มาซึ่งรถยนต์

โดยจะมุ่งศึกษาหลักเกณฑ์จัดเก็บจากการเป็นเจ้าของโดยการพิจารณาหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีประจำปีรถยนต์ อันประกอบไปด้วยพระราชบัญญัติรถยนต์ และพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก รวมถึงหลักเกณฑ์จัดเก็บค่าธรรมเนียมจากการใช้ถนนที่เกี่ยวข้อง ในขอบเขตที่ว่าหลักเกณฑ์ของประเทศไทยนั้นสอดคล้องกับแนวคิดในการสะท้อนภาระอันเกิดจากการใช้ถนนเพียงใด โดยศึกษาประกอบกับหลักการของต่างประเทศอันประกอบไปด้วย เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอังกฤษ และประเทศนิวซีแลนด์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ปรับปรุงหลักการจัดเก็บภาษีประจำปีรถยนต์ และค่าธรรมเนียมการใช้ถนนของประเทศไทยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในด้านรูปแบบ กล่าวคือการรวมกฎหมายที่ใช้บังคับต่อกรณีใกล้เคียงกันไว้ ณ จุดเดียวกัน หรือในด้านหลักการจัดเก็บ กล่าวคือการปรับปรุงหลักเกณฑ์การจัดเก็บให้สอดคล้องกับแนวคิดการสะท้อนภาระการใช้
2. ช่วยสร้างความเป็นธรรมในระบบการกระจายภาระอันเกิดจากการใช้ถนน โดยให้ผู้ใช้นถนนรับภาระตามสัดส่วนที่ตนก่อขึ้น
3. การปรับปรุงหลักเกณฑ์การจัดเก็บและแนวคิดในการให้ประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้ชำระภาษีและค่าธรรมเนียมอย่างเหมาะสม โดยกระทำผ่านระบบการจัดสรรรายได้ภาษีประจำปีรถยนต์ และค่าธรรมเนียมการใช้ถนนนั้น จะช่วยเกื้อหนุนให้ผู้อยู่ใต้บังคับกฎหมายเกิดความเต็มใจในการชำระภาษีและค่าธรรมเนียมมากขึ้น